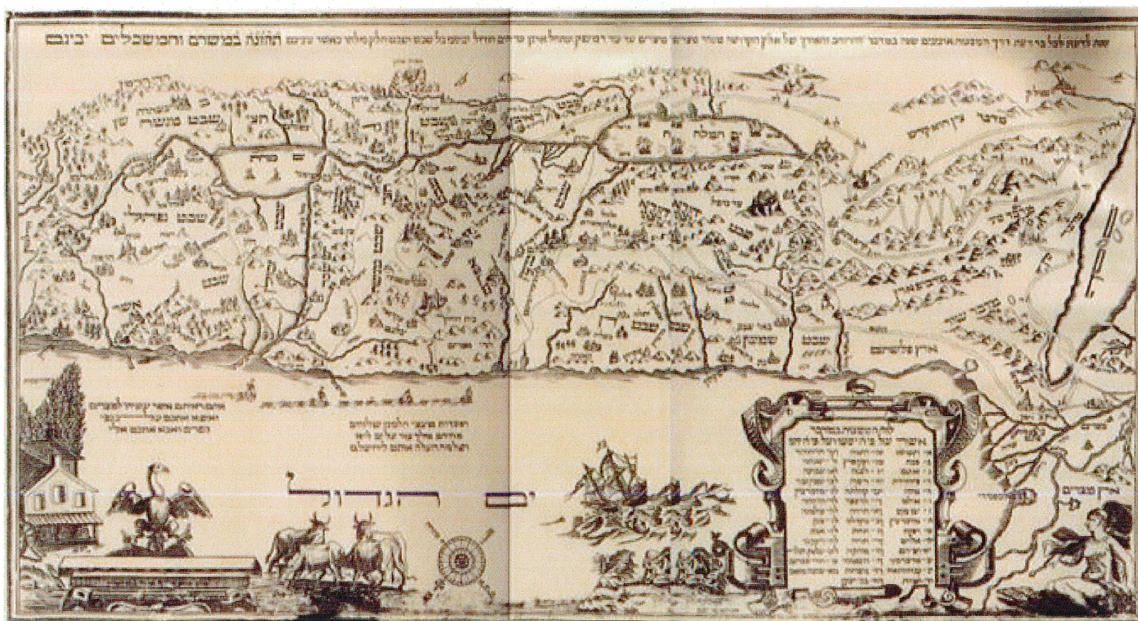

הגדת אמסטרדם 1695

הגדת אמסטרדם היא הראשונה שהודפסה בהדפס נחושת, ההגדות שקדמו לה הודפסו בהדפס עץ. טכניקת הנחושת מאפשרת פירוט גראפי בתמונות. בן יעקב, יהודי גר, שעיצב את ההגדה יצר איקונוגרפיה חדשה לאיורי ההגדה, בין איוריו תיאור דגם ירושלים ומפת ארץ ישראל שעליה כיתוב בעברית והיא כוללת את נתיב מהלך בני ישראל ממצרים לארץ.

הגדת אמסטרדם חותמת למעשה את תקופת העיצוב המקורי של ההגדות. כל המהדורות שיצאו במאות הבאות מעתיקות מהגדת אמסטרדם והגדת ונציה חלקים כאלה ואחרים. פריחה מחודשת של עיצוב הגדות עם דגשים חדשים מתחוללת במיוחד בארץ ישראל עם הציונות ומקום חשוב ביותר בסלילת הדרך שמור להגדה הקיבוצית שיצקה בהגדה תכנים חדשים.

עמוד השער של ההגדה מחולק
 לשלושה חלקים בחלוקה אורכית
 ורוחבית. במרכז טריפטיכון שבמרכזו
 הסבר על אופי ההגדה ובשוליו תיאור
 ארבע דמויות: עומדים - משה עם
 לוחות הברית בצד ימין ואהרון בצד
 שמאל, יושב בצד ימין - דוד עם הנבל,
 ובצד שמאל - שלמה.
 סוגר את חלקו העליון, פנל למלוא רוחבו
 של העמוד. במרכזו חלון עגול שבתוכו
 תיאור העקידה וצמד אריות תומכים את
 החלון משני צידו. סוגר את העמוד
 בתחתיתו פנל שעליו תיאור משפחה
 מסבה לסדר.

צא ולמד מה בקי שלכן הארמי לעשות
 לערב אבינו שפרעה לאמר אל
 על הזכרים ולכן בקי של עקור את הכל
 שנאמר ארמי אומר אבי וירד מצרימה
 וירד שם במתי מעט ויהי שם לנוי פיר
 עצום ורב *

וירד מצרימה אנוס על פי הדבור
 וירד שם מלמד שלא ירד
 להשתקע אלא לגור שם שנאמר ואמר
 פרעה לגור בארץ באט כי אין מרעה לי
 אשר לעבדך כי כבוד הרעב בארץ כנען
 ועתה ישבו נא עבדך בארץ גשן *

במתי מעט כמה שנאמר בשבועים
 נפש ירדו אבותיך מצרימה
 ועתה שמך יי אלהיך ככוכבי השמים
 לרב ויהי שם לנוי גדול מלמד שהיו
 מצוינים שם עצום ורב כמה שנאמר וקני
 ישראל פרו וישרצו וירבו וישעבדו במא
 באד ותמלא הארץ אדם *

ורב כמה שנאמר רבה כעמדת השדה
 נתתיך ותרבי ותגדלי ותבואי ב

את הקין לעשות כמו שנאמר לאברהם
 אבינו בבכרית בין הבתרים שנאמר ויאמר
 לאברהם ודוע מדעי נר יהיה זרעך בארון

לא להבועקרום וענו אותם ארבע מאות
 שנה וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי
 ואחריו כן יצאו ברבות גדול *

והיא שעמדה לאבותינו ולנו ש
 אחד בלבד עבד עלינו לבנותינו
 אלא שבכר דור ודור עומדים עלינו
 לבנותינו והקדוש ברוך הוא כיצילנו
 מידם *

בעמוד זה איור משולב בטקסט, ספור שלושת המלאכים הבאים לביתו של אברהם. אברהם מקבל אותם בישיבה ואילו שרה עומדת מוסתרת בפתח הבית. תיאור הנוף כולל אוניות בים ועיר ברקע, כדמותה של אמסטרדם באותה תקופה.

בדף הכפול בית המדרש של רבי אליעזר ותלמידיו בציודו הימני, התיאור מתייחס לסביבת בית של המאה ה-17 בהולנד, מבחינת עיצוב הפנים, החלון, המנורה, ההסבה לשולחן והכלים. לבושם של התלמידים אף הוא בנוסח המקובל באותה תקופה בהולנד. בעמוד השמאלי מופיע תיאור ארבעת הבנים: החכם מוצג בדמות חכם מזרחי מימה"ב, הרשע בדמות איש צבא עם מגן ורומח אופייני למאה ה-16, התם לבוש כרועה ושאינו כילד קטן.

